

118.

749

1851

Ėesti = ma rahwa

Kalender

ehf

Lāht = ramat

1851

aasta peāle pārrast meie

Issanda Jēsusse Kristusse sūndimist.

Sel aastal on 365 pāwa.

Tallīnas,
trūffitud Ģresseli kirjadega.

Märkide selletaminne.

- Noor = fu.
 Essimenne werend.
 Tais = fu.
 Wiimne werend.
p. parrast.
p. l. parrast lounat.
e. l. enne lounat.
P. Pühha.

Der Druck dieses nur in den Ostseegouvernements abzusehenden Kalenders ist unter der Bedingung gestattet, daß nach Beendigung desselben die vorgeschriebene Anzahl Exemplare dem Dorpat'schen Censur-Comité eingesandt werde.

Dorpat, den 4. October 1850.

Censor Samson.

- Parrast meie kalli Jesanda Jesusse Kris:
tusse sündimist on tännawo aasta 1851
Parrast mailma lomist 5800
Parrast Tallinna ülessehbitamist . . . 632
Parrast Eutterusse õige usso üleswõtmist 334
Parrast wanna katko 194
Parrast sedda, kui wäggi Pranburgi läks 173
Parrast sedda, kui Toompä põllend . 167
Parrast sure nälja hakkatust 156
Parrast teist katko 141
Parrast meie sure armolisse Keisri Herra
NIKOLAI PAWLOWITSI
sündimist 55
Parrast sedda, kui ta hakkas wallitsema 26

Joulo / ja Wastla = päwa wahhel on:
8 nädalat ja 2 päwa.

Januarius.

Neäri = ku.

Sel kuul on 31 päwa.

Kristusse ümberleikamisest. Luf. 2, 21.		
1 Esmasp.	Neäri P.	Uita Jummal!
2 Teisp.	Abel, Set	Selge
3 Keßnäd.	Enok	ilm ja
4 Neljap.	Metusala	suur
5 Rede	Simon	☉ 6, 20' p.l.
Ku-warjutamine.		
6 Laup.	3 Kuninga P.	külm.

Jesüs 12 aastat wanna. Luf. 2, 41.		
7 Pühhap.	1 P. p. 3 R. P.	Lumme:
8 Esmasp.	Erart	tuiske
9 Teisp.	Peatus	ja
10 Keßnäd.	Paawli pääw	wahhel
11 Neljap.	Erwaim	weike
12 Rede	Rein	☉ 9, 55' e.l.
13 Laup.	Hilarius	külm.

Pulmad Kana: liinas. Joann. 2, 1.		
14 Pühhap.	2 P. p. 3 R. P.	Tuulsed
15 Esmasp.	Eirik	ilmad
16 Teisp.	Risbert	ja

17 Keßnäd.	Tönnisse pääw	
18 Neljap.	Alfel	Lumme:
19 Rede	Sara	tuiske.
20 Laup.	Wab. Sebast.	☉ 7, 40' e.l.

Päelikkust Kapernauma liinas. Matt. 8, 1.		
21 Pühhap.	3 P. p. 3 R. P.	
22 Esmasp.	Madlena	Kaunis
23 Teisp.	Lotta	
24 Keßnäd.	Timoteus	pakane
25 Neljap.	Paawli ümb.	
26 Rede	Polikarpus	külm.
27 Laup.	Krisostom	

Kristus sunnib tuled. Matt. 8, 23.		
28 Pühhap.	4 P. p. 3 R. P.	☉ 10, 34' e.l.
29 Esmasp.	Samuel	
30 Teisp.	Adelgund	Lumme:
31 Keßnäd.	An	saddo.

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 9, ja lähkääb loja kello pool 4. Pääw on pikk 7 tundi, ja ö 17 tundi.

Februarius.

Küünla = fu.

1 Neljap.	Pirit	Pehme
2 Rede	Küünla pääw	
3 Laup.	Hanna	külm,

Wina : mäest. Matt. 20, 1.

4 Pühhap.	9 P. e. Kr. üll. P.	☉ 5, 6' e. l.
5 Esmasp.	Agata	
6 Teisip.	Lora	wahh.
7 Keßnäd.	Rikart	
8 Neljap.	Salomon	pilwised
9 Rede	Polli	
10 Laup.	Kolastika	☾ 11, 16' p. l.

Külwi : mehhest. Luk. 8, 4.

11 Pühhap.	8 P. e. Kr. üll. P.	ja
12 Esmasp.	Eulalia	
13 Teisip.	Elwine	tuulised
14 Keßnäd.	Walentin	
15 Neljap.	Waußina	ilmad.

Sel kuul on tännawo 28 päwa.

16 Rede	Jula	Kaunis
17 Laup.	Konstantia	fange

Pimmedast tee äres. Luk. 18, 31.

18 Pühhap.	Paasto P.	külm.
19 Esmasp.	Sim. Apost.	☉ 2, 53' e. l.
20 Teisip.	Wastla pääw	Lumme:
21 Keßnäd.	Tuhka pääw	saddo ja
22 Neljap.	Petri pääw	Tuult.
23 Rede	Mina	Selged
24 Laup.	Maddise pääw	päwad

Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1.

25 Pühhap.	1 P. Paastus	ja
26 Esmasp.	Nestor	☾ 11, 23' p. l.
27 Teisip.	Leander	suurt
28 Keßnäd.	Palwe pääw	külma.

16mal selle ku päwal tõuseb päike kello 7, lähkää
loja kello 5. Pääw on 10, õ 14 tundi pikk.

Martius.

Paasto = ku.

1 Neljap.	Albinus	Allati
2 Kede	Medea	
3 Laup.	Kadde	külmad

Kananea naesest. Matt. 15, 21.

4 Pühhap.	2 P. Paastus	päwad.
5 Esmasp.	Angelus	☉ 2, 47' p.l.
6 Teisip.	Kotwrid	
7 Kesknaäd.	Perpetua	Pilwsed
8 Neljap.	Siprian	ilmad,
9 Kede	Pöri pääw	
10 Laup.	Mikens	wahhel

Kristus aiab kurratid wälja. Luf. 11, 14.

11 Pühhap.	3 P. Paastus	lumme:
12 Esmasp.	Krefor	☉ 3, 5' p.l.
13 Teisip.	Ernst	saosed.
14 Kesknaäd.	Sakarius	Selle
15 Neljap.	Matilde	järrele
16 Kede	Aleksander	tulleswad
17 Laup.	Truta	pehmed

Sel kuul on 31 päwa.

5000 meest sõdetakse. Joann. 6, 1.

18 Pühhap.	4 P. Paastus	ilmad.
19 Esmasp.	Josep	
20 Teisip.	Olga	☉ 8, 11' p.l.
21 Kesknaäd.	Pent	Lummesaddo
22 Neljap.	Kawael	ja
23 Kede	Tiits	tuulsed
24 Laup.	Kasimir	päwad.

Jesus kiwwidega wiisatud. Joann. 8, 46.

25 Pühhap.	5 P. Paastus	Wihmased
	Paast. Mar. p.	
26 Esmasp.	Manuel	päwad.
27 Teisip.	Kustaw	
28 Kesknaäd.	Kideon	☉ 8, 40' e. l.
29 Neljap.	Kido	Heitlikud
30 Kede	Udonius	
31 Laup.	Tetlaus	ilmad.

10mal selle ku päwal tõuseb päike kello 6, lähhäd
loja kello 6. Pääw on 12, ja ö 12 tundi pikk.

Kristusse süüsi= söitmisest. Matt. 21, 1.

1 Pühhap.	6 P. Paastus,	Pehme
	Karjalask. p.	
2 Esmasp.	Pauline	külm.
3 Teisp.	Werdinand	
4 Kesknäd.	Ambrosius	☉ 0, 14' e. l.
5 Neljap.	Suur Neljap.	
6 Nede	Suur Nede	Wihmased
7 Laup.	Kölestin	ja

Kristusse ülestoumisest. Mark. 16, 1.

8 Pühhap.	Ülestoum. P.	tuulsed
9 Esmasp.	2 Pühha	päwad.
10 Teisp.	3 Pühha	
11 Kesknäd.	Leo	☉, 836' e. l.
12 Neljap.	Julius	
13 Nede	Justinus	Lummes
14 Laup.	Künni pääw	saddo.

Sel kuul on 30 päwa.

Rinnipandud uksest. Joann. 20, 19.

15 Pühhap.	1 P. p. üll. P.	
16 Esmasp.	Karistus	☉ külmad.
17 Teisp.	Rudolf	
18 Kesknäd.	Walerian	Pehmed
19 Neljap.	Simon	☉ 10, 40' e. l.
20 Nede	Jakobina	
21 Laup.	Adolarus	päwad.

Heast karjastest. Joann. 10, 12.

22 Pühhap.	2 P. p. üll. P.	
23 Esmasp.	Jüri pääw	Heit:
24 Teisp.	Albert	likud
25 Kesknäd.	Markuse p.	ja
26 Neljap.	Erselias	☉ 3, 12' p. l.
27 Nede	Anastasi	
28 Laup.	Witalis	pilwsed

Ärrikesse aia pärrast. Joann. 16, 16.

29 Pühhap.	3 P. p. üll. P.	päwad.
30 Esmasp.	Eraft	

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 5, ja lähkab loja kello pool 8. Pääw on pikk 15, ja 6 9 tundi.

Majus. Meio = ehk leht = ku.

1 Teisip.	Wolbri pääw	Willud
2 Kesknaäd.	Sigismund	ja
3 Neljap.	† Leidminne	☺ 9, 33' e. l.
4 Rede	Tio	umbfed
5 Laup.	Kottard	päwad,
Kristusse ärraminneisest. Joann. 16, 5.		
6 Pühhap.	4 P. p. üll. P.	wahhel
7 Esmasp.	Ulrika	jälle
8 Teisip.	Laas	tuulfed
9 Kesknaäd.	Niggulas	päwad.
10 Neljap.	Kordian	
11 Rede	Pankratius	☾ 2, 33' e. l.
12 Laup.	Henriette	
Sigeist pallumiseest. Joann. 16, 23.		
13 Pühhap.	5 P. p. üll. P.	Heitlik
14 Esmasp.	Kristjaan	
15 Teisip.	Sohwi	ilm.
16 Kesknaäd.	Veregrinus	
17 Neljap.	Taewa minn. p.	Kännad
	(Suur + pääw)	
18 Rede	Erif	● 10, 25' p. l.

Sel kuul on 31 päwa.

19 Laup.	Aggäus	sojad
Rõmustajast Waimust. Joann. 15, 26.		
20 Pühhap.	6 P. p. üll. P.	päwad.
21 Esmasp.	Dontusine	Wihmased
22 Teisip.	Mili	sojad
23 Kesknaäd.	Tesiderius	ilmad.
24 Neljap.	Ester	Jffa
25 Rede	Urbanus	☽ 8, 6' p. l.
26 Laup.	Eduard	weel

Pühhaist waimust. Joann. 14, 23.

27 Pühhap.	Nelli Pühhi	lähhawad
28 Esmasp.	2 Pühha	
29 Teisip.	Mart	ilmad
30 Kesknaäd.	Wikand	sojemaks.
31 Neljap.	Petronella	Tuult.

8mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 4, ja lähhab loja kello pool 9. Pääw on pikk 17, agga 8 7 tundi.

Sunius.

Jani = ku.

Sel kuul on 30 päwa.

1Kede	Kotskal	☺ 8, 23' p.l.
2Laup.	Martellus	

Jesus ja Nifodemus. Joann. 3, 1.

3Pühhap.	3 aino Jum. P.	Mürris:
4Esmasp.	Tarius	tamised.
5Teisip.	Poniwasius	
6Kesknaäd.	Artemius	Umbfed
7Neljap.	Eukretsia	ilmad.
8Kede	Medardus	Kännad
9Laup.	Vertram	☾ 8, 13' p.l.

Nikkast mehhest. Luf. 16, 19.

10Pühhap.	1 P.p. 3 a. J. P.	
	Wittem pääw	sojad
11Esmasp.	Varnabas	pawad.
12Teisip.	Pasilides	Mürrista:
13Kesknaäd.	Tobias	mised,
14Neljap.	Walerius	rahhe ja
15Kede	Widi pääw	wihmasaoga.
16Laup.	Justina	

Surest õhto sõmaaiast. Luf. 14, 16.

17Pühhap.	2 P.p. 3 a. J. P.	☼ 8, 13' e.l.
18Esmasp.	Homerus	
19Teisip.	Kerwasius	Heitlikud
20Kesknaäd.	Wlorentin	
21Neljap.	Rael	ja tuulfed
22Kede	Karolina	ilmad.
23Laup.	Pasilius	

Kaddunud lambast. Luf. 15, 1.

24Pühhap.	3 P.p. 3 a. J. P.	☼ 0, 46' e.l.
	Jani pääw	
25Esmasp.	Webronia	Illusad
26Teisip.	Jeremias	
27Kesknaäd.	Eadislauis	sojad
28Neljap.	Josua	
29Kede	Peetr. Pawl. p.	pawad.
30Laup.	Villa	

10mal selle ku päwal tõuseb päike 3 werendit
pärrast kello 2, ja lähhab loja üks werend pärrast
kello 9. Pääw on pikk 18 ja üks pool tundi,
agga õ 5 ja üks pool tundi.

Olge armolissed. Luf. 6, 36.

1 Pühhap.	4 P. p. 3 a. J. P.	☉ 8, 52, e. l.
2 Esmasp.	Heina Mar. p.	Weel
3 Teisp.	Kornelius	
4 Keisnäd.	Ulrik	tullemad
5 Neljap.	Anselm	
6 Rede	Hektor	sojad
7 Laup.	Demetrius	päwad.

Rohkest kallafagist. Luf. 5, 1.

8 Pühhap.	5 P. p. 3 a. J. P.	Wahhel
9 Esmasp.	Kirillus	☉ 0, 17' p. l.
10 Teisp.	7 Wenda	Mürri:
11 Keisnäd.	Eleonora	taminne
12 Neljap.	Hindrik	ja
13 Rede	Marreta pääw	wihma.
14 Laup.	Ponawent	Umbfed,

Wariseride õigusfest. Matt. 5, 20.

15 Pühhap.	6 p. 3 a. J. P.	Alpost. jagg.
16 Esmasp.	August	☉ 4, 19' p. l.
Päwa-warjutaminne.		

17 Teisp.	Aleksius	uddused
18 Keisnäd.	Rosina	päwad.
19 Neljap.	Wridrika	Tuulsed
20 Rede	Elias	
21 Laup.	Taniel	ilmad.

4000 meest sõdetakse. Mark. 8, 1.

22 Pühhap.	7 P. p. 3 a. J. P.	Kännad
	Maria Mad.	
23 Esmasp.	Oskar	☉ 6, 45' e. l.
24 Teisp.	Kristina	sojad
25 Keisnäd.	Jakobi pääw	päwad.
26 Neljap.	Anno	
27 Rede	Marta	Wihma.
28 Laup.	Plato	

Walle prohwetidest. Matt. 7, 15.

29 Pühhap.	8 P. p. 3 a. J. P.	Wägga
	Olowi pääw	
30 Esmasp.	Abdon	☉ 11, 21' p. l.
31 Teisp.	Kristwrid	sojad päwad.

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 4, ja lähhab loja kello pool 9. - Pääw on pikk 17, agga õ 7 tundi.

Augustus.

Leikuse = ku.

1 Keskäd.	Peetri wang.	Mürrista:
2 Neljap.	Hannibal	minne
3 Rede	Eleasar	ja
4 Laup.	Tominikus	wihma.

Allekohtusfest maia; piddajast. Luf. 16, 1.

5 Pühhap.	9 P. p. 3 a. J. P.	Kännad
6 Esmasp.	Eugenius	sojad
7 Teisip.	Uline	pawad.
8 Keskäd.	Kerhard	Ⓒ 2, 36' e. l.
9 Neljap.	Romanus	Ilka
10 Rede	Lauritse pääw	weel
11 Laup.	Herm	sojad

Jerusalemma ärrarikmisfest. Luf. 19, 41.

12 Pühhap.	10 P. p. 3 a. J. P.	pawad.
13 Esmasp.	Ello	Wihma.
14 Teisip.	Eusebius	Ⓒ 11, 58' p. l.
15 Keskäd.	Muffi Mar. p.	
16 Neljap.	Isaak	Heitlikud,
17 Rede	Wilibald	

Sel kuul on 31 päwa.

18 Laup.	Leno	
Wariserist ja tõlnerist. Luf. 18, 9.		
19 Pühhap.	11 P. p. 3 a. J. P.	agga
20 Esmasp.	Párnard	
21 Teisip.	Rut	Ⓓ 3, 31' p. l.
22 Keskäd.	Wilibert	kaunid
23 Neljap.	Sakeus	
24 Rede	Pertli pääw	sojad
25 Laup.	Ludwig	ilmad.

Kurdist ja keletumast. Mark. 7, 31.

26 Pühhap.	12 P. p. 3 a. J. P.	Miisked
27 Esmasp.	Kebhard	
28 Teisip.	Augustin	ja
29 Keskäd.	Joann. huff.	Ⓔ 3, 22' p. l.
30 Neljap.	Benjamin	pilwsed
31 Rede	Rebekka	ilmad.

14mal selle ku päwal tõuseb päike 3 werendit pärrast kello 4, ja lähhab loja üks werend pärrast kello 7. Pääw on pikk 14 ja üks pool, agga 8 ja 9 ja üks pool tundi.

September. Suggise ehk Mihkli-ku.

1. laup.	Elidius	
Preestrist ja lewitist. Luf. 10, 23.		
2 Pühhap.	13 P. p. 3 a. J. P.	Umbfed
3 Esmasp.	Reinard	ja
4 Teisp.	Kai	willud
5 Keisnäd.	Moses	
6 Neljap.	Magnus	☾ 3, 7' p. l.
7 Rede	Regina	
8 Laup.	Mar. sündmin.	päwad,

Kümnest piddali: többisest. Luf. 17, 11.		
9 Pühhap.	14 P. p. 3 a. J. P.	wahhel
10 Esmasp.	Sostenes	wihma
11 Teisp.	Pöri pääw	ja
12 Keisnäd.	Sirus	tuult.
13 Neljap.	Amatus	☉ 7, 50' e. l.
14 Rede	† üllendaminne	
15 Laup.	Nikodemus	Heitlikud

Mammonast. Matt. 6, 24.		
16 Pühhap.	15 P. p. 3 a. J. P.	päwad.

Sel kuul on 30 päwa.

17 Esmasp.	Josepina	Willud
18 Teisp.	Kottlob	päwad,
19 Keisnäd.	Werner	pärrast
20 Neljap.	Wausta	☽ 4, 8' e. l.
21 Rede	Wattense p.	head
22 Laup.	Morits	ilmad.

Rainsi: liina surnust. Luf. 7, 11.		
23 Pühhap.	16 P. p. 3 a. J. P.	Wihma,
24 Esmasp.	Joann. sam.	tuulfed
25 Teisp.	Kleowas	ja
26 Keisnäd.	Harald	pahhad
27 Neljap.	Adolw	ilmad.
28 Rede	Wentsel	☾ 8, 11' e. l.
29 Laup.	Mihkli pääw	

Wee: többisest. Luf. 14, 1.		
30 Pühhap.	17 P. p. 3 a. J. P.	Leifuse P.

12mal selle ku päwal tõuseb päike kello 6, ja lähkab loja kello 6. Pääw on pikk 12, ja ö ka 12 tundi.

Oktober.

Wina - ku.

1 Esmasp.	Wolmar	Willud
2 Teisp.	Woldemar	ilmad,
3 Keisnäd.	Jairus	wahhel
4 Neljap.	Prants	saab
5 Rede	Wides	wihma,
6 Laup.	Luisa	☾ 1, 51' e. l.

Suremast käsust. Matt. 22, 34.

7 Pühhap.	18 P. p. 3a. J. P.	
8 Esmasp.	Tomasia	ja
9 Teisp.	Tionisus	tuult.
10 Keisnäd.	Mai	Uddune
11 Neljap.	Purfard	ilm.
12 Rede	Walwriid	● 4, 58' p. l.
13 Laup.	Teresia	

Alwatud innimesest. Matt. 9, 1.

14 Pühhap.	19 P. p. 3a. J. P.	Wihmased
15 Esmasp.	Heddo	
16 Teisp.	Kallus	ja
17 Keisnäd.	Leonhard	
18 Neljap.	Lufasse pääw	külmad

Sel kuul on 31 päwa.

19 Rede	Eutsius	☽ 8, 56' p. l.
20 Laup.	Belisius	päwad.

Pulma ridest. Matt. 22, 1.

21 Pühhap.	20 P. p. 3a. J. P.	
Lutterusfe õige usko ülesw. P.		

22 Esmasp.	Kel	Kanget
23 Teisp.	Sewerin	tuult.
24 Keisnäd.	Salome	
25 Neljap.	Krispin	Heitlikud
26 Rede	Umandus	
27 Laup.	Kapitolin	päwad.

Kunningamehhe poia. Joann. 4, 47.

28 Pühhap.	21 P. p. 3a. J. P.	☼ 0, 59' e. l.
Simon Judas		

29 Esmasp.	Engelbrecht	Saab lund
30 Teisp.	Abalon	ja
31 Keisnäd.	Wolfgang	wihma.

16mal selle ku päwal tõuseb päike kello pool 8, ja lähkääb loja kello pool 6. Pääw on pikk 9, 6 15 tundi.

November.

Salwe - ku.

1 Neljap.	Pühhode pääw	Weike
2 Rede	Singede pääw	
3 Laup.	Kottlieb	Külm
Kawwalast sullasest. Matt. 18, 23.		
4 Pühhap.	22 P.p. 3a. J. P.	Ⓔ 11, 0' e. l.
5 Esmasp.	Plandina	ja
6 Teisip.	Käspär	lumme-
7 Keßnäd.	Paltser	saddo.
8 Neljap.	Klaas	Umbne
9 Rede	Joobst	ja pahha
10 Laup.	Martin Lutter	ilm.

Kohto : rahhasi. Matt. 22, 15.

11 Pühhap.	23 P.p. 3a. J. P.	Ⓕ 3, 45' e. l.
	Martin Piisk.	
12 Esmasp.	Jonas	Luulsed ja
13 Teisip.	Urkadius	
14 Keßnäd.	Predrik	wihmased
15 Neljap.	Leopold	
16 Rede	Ottomar	päwad.
17 Laup.	Alweus	Külm.

Sel kuul on 30 päwa.

Jairi tütreft. Matt. 9, 18.

18 Pühhap.	24 P.p. 3a. J. P.	Ⓖ 5, 5' p. l.
19 Esmasp.	Eisbet	
20 Teisip.	Amos	Heitlikud
21 Keßnäd.	Mar. ohwerd.	
22 Neljap.	Sesilia	päwad.
23 Rede	Klement	
24 Laup.	Josias	Luult,

Hirmsast ärrakatamisse tööft. Matt. 24, 15.

25 Pühhap. **25 P.p. 3a. J. P.**
Surnute mällestusse Pühha.
Kadrina pääw

26 Esmasp.	Konrad	Ⓖ 5, 6' p. l.
27 Teisip.	Jetta	wihma ja
28 Keßnäd.	Künter	lumme-
29 Neljap.	Ewert	tuisko.
30 Rede	Andresse pääw	

9mal selle ku päwal töuseb päike kello pool 9, ja lähhab loja kello pool 4. Pääw on pikk 7, 8 17 tundi.

Detsember.

Joulo = ku.

1 Laup.

Arend

Kristusse süüsi; sõitmisest. Matt. 21, 1.

2 Pühhap.

1 Krist. tull. P.

Umbesed

3 Esmasp.

Tala

☾ 7, 5' p. l.

4 Teisp.

Parbo

ja

5 Kesknäd.

Sabina

kulmad

6 Neljap.

Niggola pääw

pawad.

7 Rede

Antonie

Weike

8 Laup.

Mar. sam.

kulm

Lähhed enne wimist päwa. Luk. 21, 25.

9 Pühhap.

2 Krist. tull. P.

lumme:

10 Esmasp.

Pühhem pääw

● 5, 12' p. l.

11 Teisp.

Elso

saoga.

12 Kesknäd.

Ottilia

13 Neljap.

Lutša

Kaunis

14 Rede

Nikastus

kange

15 Laup.

Johanna

kulm.

Joannes wangi; tornis. Matt. 11, 2.

16 Pühhap.

3 Krist. tull. P.

Sel kuul on 31 päwa.

17 Esmasp.

Ignatius

Lumme:

18 Teisp.

Kristow

☾ 2, 53' p. l.

19 Kesknäd.

Lot

tuisko.

20 Neljap.

Abraam

21 Rede

Toma pääw

Selge

22 Laup.

Peata

Joannese tunnistusfest. Joann. 1, 19.

23 Pühhap.

4 Krist. tull. P.

taewas

24 Esmasp.

Adam, Ewa

ja

25 Teisp.

Joulo

kulmad

26 Kesknäd.

2 Pühha

☾ 7, 34' e. l.

Ku-warjutamine.

27 Neljap.

3 Pühha

pawad.

28 Rede

Süta Laste p.

29 Laup.

Noa

Lummesaddo

Immes; pannemissest. Luk. 2, 33.

30 Pühhap.

P. p. Joulo

ja

31 Esmasp.

Silvester

tuult.

10mal selle ku päwal tõuseb päike üks werend pärrast kello 9, ja lähkub loja 3 werendit pärrast kello 2. Pääw on pikk 5 ja üks pool tundi, 6 18 ja üks pool tundi.

Aasta muutmisfed.

Kewwade hakkab 9. Päästo:ku päwal, kello 6, 25 minuti e. l. Siis on pääw ja õ õhhe pikkused.
Sui hakkab 10. Jani:ku päwal, kello 3, 13 minuti e. l. Siis on meil feigepikkem pääw.
Saggise hakkab 11. Mihkli:ku päwal, kello 5, 21 min. p. l. Siis on jälle pääw ja õ õhhe pikkused.
Salwe hakkab 10. Joulo:ku päwal, kello 10, 59 min. e. l. Siis on meil feigelühhem pääw.

Päwa- ja Ku-warjutamissed.

Sel aastal warjutakse Päike kaks kord, ja Ku kolm kord; agga meie maal on neist warjutamisest nähtaw: essimenne ja wiimne ku-warjutamine, ja teine Päwa-warjutamine, neist mis siin al on nimmetud.
Esimenne on meie maal nähtaw Ku-warjutamine 5. Neäri:ku päwal. Hakkatus on kello 5, 18 min. pärast lounat, ja lõppetüs kello 7, 39 min.
Teine on meie maal näggematta Päwa warjutamine 20. Neäri:ku päwal.
Kolmas on meie maal näggematta Ku-warjutamine 1. Heina:ku päwal.
Neljas on meie maal nähtaw Päwa-warjutamine 16. Heina:ku päwal. Hakkatus on kello 3, 46 min. pärast lounat, ja lõppetüs on kello 5, 41 minutid.

Wies on meie maal nähtaw Ku-warjutamine 26. Joulo:ku päwal. Hakkatus on kello 5, 59 min. enne lounat, ja lõppetüs on kello 9, 38 minutid.

Wennema Üllema wallitseja sugguselts.

Nikolai se essimenne, Keiser ja feige Wenerigi wallitseja; ka Sleswik-Holsteini wallitseja Würst, on sündinud 1796, Jani:ku 25. päwal.
Aleksandra Weodorowna, Keisri praua, Preisi Printsess; sündinud 1798, Heina:ku 1. p.
Aleksander Nikolajewits, Nigi pärria, Tsesarewits ja Suurwürst; on sündinud 1818, Jürri:ku 17. päwal. Temma Praua on: Maria Aleksandrowna, Tsesarewna, Hessene Printsess; sünd. 1824, Heina:ku 27. p.

Nende lapsed:

Nikolai Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1843, Mihkli:ku 8. päwal; ja
Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1845, Käärkla:ku 26. päwal; ja
Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst; sündinud 1847, Jürri:ku 10. päwal.
Alekssei Aleksandrowits, Suurwürst; on sündinud 1850, Neäri:ku 2. päwal.
Konstantin Nikolajewits, Suurwürst; on sündinud 1827, Mihkli:ku 9. päwal, ja temma Praua on:

Aleksandra Josepowna, Saksen-Altenburgi
Printses; on sündinud 1830, Jani:ku 26. päwal.

Nende Voeg:

Nikolai Konstantinowits, Suurwürst;
on sündinud 1850, Künla:ku 2. päwal.

Nikolai Nikolajewits, Suurwürst; on sün-
dinud 1831, Heina:ku 27. päwal.

Mikael Nikolajewits, Suurwürst; on sün-
dinud 1832, Wina:ku 13. päwal.

Helena Pawlowna, Wirtembergi Printses;
on sündinud 1806, Joulo:ku 28. päwal.

Maria Nikolajewna, Suurwürsti Printses;
on sündinud 1819, Leikuse:ku 6. päwal. Lau-
latud Keiserliko Printsi Maksimilian Eug-
tenbergi prauaks.

Nende lapsed:

Nikolai Maksimilianowits, Prints;
sündinud 1843, Heina:ku 23. päwal; ja

Eugen Maksimilianowits, Prints; sün-
dinud 1847, Neäri:ku 27. päwal; ja

Sergei Maksimilianowits, Prints;
sündinud 1849, Joulo:ku 8. päwal.

Maria Maksimilianowna, Printses;
sündinud 1841, Wina:ku 4. päwal; ja

Eugenia Maksimilianowna, Printses;
sündinud 1845, Paasto:ku 20. päwal.

Olga Nikolajewna, Suurwürsti Printses;
on sündinud 1822, Leikuse:ku 30. päwal. Lau-
latud Wirtembergi Nigi pärria Karel Bri-
drik Aleksandri prauaks, on sündinud 1823,
Paasto:ku 6. päwal.

Katarina Michailowna, Suurwürsti Print-
ses; on sündinud 1827, Leikuse:ku 16. päwal.

Maria Pawlowna, Suurwürsti Printses,
Keisri õdde, Weimari ja Eisenaki Ma wallitseja
Karel Bridriko praua, on sündinud 1786,
Künla:ku 4. päwal; ja temma abbi:ksa on
sündinud 1783, Künla:ku 2. päwal.

Anna Pawlowna, Suurwürsti Printses, Keisri
õdde; on sündinud 1795, Neäri:ku 7. päwal.

Kronopühhad, mis ue kirriko seädu:se jär-
rele ka Ma kirrikutes tullewad piddada:

1. Jürri:ku 17mal päwal. Isesarewitsi Suur-
würsti Aleksander Nikolajewitsi, wenne-
rigi anjari pärris pärria, sündimis:se päaw.

2. Jürri:ku 21mal päwal. Meie sure Keisri Praua
Aleksandra Weodorowna ninne päaw.

3. Jani:ku 25mal päwal. Meie sure Keisri ja
keige Wennerigi Wallitseja Nikolai Pawlo-
witsi sündimis:se päaw.

4. Heina:ku 1. päwal. Meie sure Keisri Praua Aleksandra Weodorowna sündimise päaw.
5. Leikusse:ku 22mal päwal. Meie sure Keisri Herra ja Temma Abbitasa kronimise päaw.
6. Leikusse:ku 3omal päwal. Wennerigi aujärje pärris pärria, Suurwürsti Alexander Nikolajewitsi, nimme päaw.
7. Talwe:ku 2omal päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitusse hakkatusse päaw.
8. Joulo:ku 6mal päwal. Sesamma meie sure Keisri nimme päaw.

Needsinnatsed Kronopühhad petakse nenda kui
Vaasto jutlusse päwad.

Hooste-, weiste- ja kauba-ladad.

1. Cesti-ma Rubbermangus.

- Talliinas: 1) Jani:ku 20mast päwast ku otsani.
2) Mihkli:ku 26mal, 27mal ja 28mal päwal.
Rakwerre-liinas: 1) Neäri:ku 27mal ja 28mal p.
2) Jani:ku 16mal ja 17mal p. 3) Mihkli päwal.
Paide-liinas: 1) Künla:ku 3mal päwal. 2) Jani:
ku 25mal päwal. 3) Mihkli:ku 10mal ja 11mal
päwal. 4) Talwe:ku 8mal ja 9mal päwal.
Haapsalo-liinas: 1) Neäri:ku 10mal ja 11mal
päwal. 2) Mihkli:ku 14mal ja 15mal päwal.

Paldiski-liinas: 1) 2sel ja 3mal Künla:ku pä:
wal. 2) Mihkli:ku 21mal ja 22mal päwal.

Eihola-liinas: 1) Esmapäwal enne Wastla
päwa. 2) Mihkli:ku 24mal päwal.

Rapla: 1) esimesel redel pärrast Mihkli päwa.
2) kolmandamal redel pärrast Neäri päwa.

Reblastes: 1) Mihkli:päwal ja kaks päwa se järrele.
2) Neäri:ku 26mal ja 27mal päwal linnalaat.

Merjama firriko jures: kolmandamal Kristusse
tullemisse pühhal.

Orital: Neäri:ku 7mal ja 8mal päwal.

Kollowerres: Neäri:ku 17mal ja 18mal päwal.
ja Wina:ku 4mal ja 5mal päwal.

Jõhwis: Mihkli:ku 24mal ja 25mal päwal.

Keila firriko jures: Mihkli p. ja kaks päwa se järrele.

Jõeletmes: näddal pärrast Mihkli päwa.

Rubbermango kohto kasso järrele ei olle lubba, ei
laupäwal egga pühapäwal lata piddada, waid,
kui nenda juhtub, peab sedda teise näddala essi:
mesel argipäwal petama.

2. Eihwlandi-ma Rubbermangus.

- Tarto-liinas: 1) Kolme kunninga suur saksa laad.
2) Peetri. 3) Maria sündimise: ning 4) Mihkli:p.
Perno-liinas: 1) 3 näddalat pärrast Jani:päwa üks
suur saksa laad. 2) Esmapäaw ning Teispäaw
enne Mihkli:päwa. 3) Esmapäaw ning Teisi:
päaw pärrast 3mat Kristusse tullemisse pühha.

Willandi: liinas: 1) Kõnnla: ku 2sel päwal üks suur saksa laat, 8 päwa. 2) Jani päwal, 3 päwa, ning 3) 24mal Mihkli: ku päwal.

Kurresare: liinas: 1) 6mal Kõnnla: ku päwal. 2) Mihkli: ku 15mal, 16mal ja 17mal päwal.

Werro: liinas: 1) Jani päwal. 2) 24mal Mihkli: ku päwal. 3) Üks suur saksa laat, mis 8 päwa petakse 22sest Kõnnla: ku päwast. 4) 10mal Salwe: ku päwal.

Waska: liinas: 1) 12mal Jani: ku päwal. 2) 10mal Leikuse: ku ja 3) 29mal Mihkli: ku päwal.

Rastnas: Mihkli: ku 8mal ja 9mal päwal.

Audrus: 17mal ja 18mal Mihkli: ku päwal.

Põltsama: mõisas: 17mal Mihkli: ku päwal.

Lustiwerre: mõisas: 15mal Wina: ku päwal.

Wõrawerre: mõisas: 13mal Mihkli: ku päwal.

Raanso: mõisas: 30mal Leikuse: ku päwal.

Korti: mõisas: liggi Waska: liina, 15mal Mihkli: ku päwal.

Rappina: mõisas: 4mal ja 5mal Mihkli: ku päwal.

Weski: mõisas: Rambia kihhelfonnas, 15mal Wina: ku päwal.

Oldre: mõisas: Helme kihhelfonnas, 10mal ja 11mal Mihkli: ku päwal.

Helme: mõisas: 15mal Leikuse: ku päwal.

Tarwaste: mõisas: 29mal Jani: ku päwal.

Wendro: mõisas: 20mal ja 21mal Mihkli: ku päwal.

Luggemissed.

Armas Ma: rahwas.

So on liggi 10 aastaid, et minna teie kätte luggeda andsin: Ensa õppetaja Lutterusse ello ja sündinud asjad, kedda meie keik kidade üht õige trui ja wäggewa usso:woitleja ja woitia ollewad, kedda meie isse sure au sees peame piddama, sest et temma meile meie risti-usso allust, kedda kallist Piibli-ramato jälle kätte andis, et iggamees, kellel janno on iggawesse ellowee järrel, kedda woib sellesamma ellohallika seest jua; agga nenda kuida keik ihho-toit, mis meie sõme ja jome, meie ihhole rammo annab, nenda meie ei pea ka pühha kirja mitte tühja aia:wites lugge-

ma, waid selle kindla palwega, et Jēsand õnnistaks meie luggemist ja annaks rammo ja joudo meie hinge ja waimule nenda, et meie saaksime mitte üksnes sanna-luggiad waid ka teggiad olla, et meie uft ikka saaks kindlamaks Jummal ja Jēsusse Kristusse peäle, ning meid ka keige raske ma kiusatamisse pāwal lassēks julgeste meie taewase Jēsa abbi ja armo peäle lota. Kūl teie ka keif, kes teie sedda kirja loete, teate et mõndasuggused ristī-usso-kõggodusēd Ma peāl leitakse ning et nende hulgaft, meid, kes meie Gesti-maal ellame, Eutterusse-usso-rahwaiks nimmetakse, agga ei tea, kas paljo neid teie hulgas on, kes ka sedda teadwad, millal sesamma ristī-usso walguis hakkas, meie Gestimurgas, koitma ja paistma, ja kes need waggad mehhed ja õppetajad on olnud, kes selle walguise eest hoolt ja murret on kaānud? Sedda teile teada anda, on siis praego minno nou, ja lodan et need waggad mehhed, kelle Saksa-kele kirjadest minna sedda wālja kirjutān, sedda pahhaks ei panne, waid et nemmad minnoga sowiwad, et ka meie armsa Ma-rahwa tundminne Jummal sanna asjades woits kaswada, ja sellepārrast minnule sedda wāljakirjutamist ei kela, olgo kūl et minna isse ennast tunnen wāgga nõdra kirja-teggia ollewad.

Sellesamma üllewel nimmetud ramato seest: „Eutterusse ello ja temma sündinud asjad“ ollete

jo kuulnud, et Paawsti-usso rahwale lubba ex olnud Piibli ramato luggeda, ja kui olleks neile ka sedda lubba olnud, siis olleks wāgga piisut rahwas leida olnud, kes olleks oskand sedda luggeda, sest wanna testamendi ramat olli, kui teie teate, Ebrea ja uus testament. Krefa-kele peäle ülles pandud, ja hiljamine said mõllemad testamenti ramatud Eaddina-kele peäle ülles pandud, mis ka piisut rahwas oskas luggeda. Eutterus siis olli esimenne, kes Piibli ramato Saksa-kele peäle ülles panni, kui ta omma waenlaste eest Wartpurri lossi olli põggenend, sesamma Saksa-kele Piibli ramat sai 1522 aastal, Mihkli ku sees, esimest korda trükki pandud. Ja jo mõnda aastaid enne, enne kui se Piibli ramat trükkitud olli, olli jo sesamma Eutterusse ristī-usso õppetus, mis mitme walle-õppetusest puhastud olli, jo meie Gestima siise omma selge ja puhta sannaga tungind. Rahhe ausa õppetajatte nimmed seiswad weel praego Tallinna sakste meles, kes esimesesed ollid meie puhha Ewangeliiummi Eutterusse puhastud usso-tundmise järrel Jummal sanna kuulutada: Sakarias Huse, kes 1517 aastal Olewēsti kirriko peāl, ja Hindrik Bõkhold, kes 1520 aastal Ma-kirriko peāl, ja Tuhhan Lange, kes 1522 aastal Niggola kirriko peāl, Tallinnas õppetajad ollid. (Enne kui omma etteseātud asjast kirjotan, mõtlen

tarwis ollewad, mõnda armsa luggiale meletulle-
tada, et meie Lutterusse risti=usf, mitte ex olle
üks isse=usf, mis Lutterus olleks meie annud,
waid temma õppetussed on needsammad, mis meie
kallis Onnisteggia Jesus Kristus ja temma Apostlid
on fulutand, ja mis meie agga sellex arrast
Lutterusse risti=usfo=õppetusses nimmetame, et
temma neid walle=õppetussed, mis mitto sadda
aastade sees nende hulka ollid seggatud, arrakautas
ning pühha kirja selgeste ja puhtaste meie kätte
andis.) Needsammad praego nimmetud õppetajad
ex olleks ka julgend Gestimale tulla, kui ex olleks
neile abbiks ja tõeks olnud Walter won Pletten-
berg, kes sel aial Gestima wallitseja ollit, kedda
minna jo teile minnewa aastase tähtramato sees
ollen nimmetanud, ning kes kedda Lutterusse puh-
hastud risti=usfo wägga armastas. Siiski se ex
olnud nende õppetajatele kerge asfi pühha Ewan-
geliummi fulutada, sest et Gestimaal weel mõnda
kloostrid ollid, kus piiskobid, kes isse Saksama-
Wüstid ollid, wägga kõrwaste Paawsti usfo=pole
hoidsid, agga ommeti ennast piddid liina= ja Ma-
rahwa tahtmise alla allandama, kui nemmad ei
tahtnud keigest ommast warrast ja auust ilma jada.
Nenda andis Länema ja Kuresare piiskop Tuhhan
Küwel 1524 aastal lubba, Lutterusse puhhastud
usfo=wisi järrel Summala tenistust piddada, ja

teine piiskop Reinold won Butshöwden andis
fundimisse läbbi ka 1539 seddasamma lubba. Kui
jo hakkas Lutterusse risti=usfo=rahwa koggodus
Tallinnas kaswama, siis pallusid rae=saksad Lutte-
rust, et ta pidid nenda hea ollema ja neile üht
Supperdenti Saksamaalt saatma. Temma teggi
neile sedda head ja läffitas neile, 1540 aastal
17^{mal} Mai ku päwal, seks Magistri Hindrik Bokk,
kes agga jo 1549 aastal surri. Mõnda kümme-
kond aastaid hiljamine, 1560 aastal, müsid
Kuresare piiskop Tuhhan won Münkhäusen ja
Tallinna piiskop Morits won Prangell ommad
piiskopi=maad Läniamä kunningale arra. Sel-
sammal aial panni Larto Ma=kiriko õppetaja
Prants Witte Lutterusse Katekismusse ramato
Makale peäle üles, mis Mawallitseja Hindrik
won Kaalen (temma wallises 1551 senni kui
1557 aastal) Saksamaal laskis trüfki päina, sest
et meie kohhal sel aial trüfkiad weel ex olnud.

1561 aastal andis Tallin ja Harjo=, Wirro= ja
Serwe=ma moisa wannemad ennast Rootsi wallit-
susse alla, sest et nemmad ka kedda puhhastud
Lutterusse risti=usfo armastajid nenda kui Rootsi
kunningas, sepärrast sai ka meie Lutterusse ehk
Ma=usf seäl iggapolel moimust, kus Rootsi sõawäed
woitsid. Ja mitte enne ei sanud meie Summala
tenistus Lutterusse wisi järrel rahhoga petud, kunni

keif Cestima Rootsi kuningaga wallitsusse alla sai. Se aus armolinne kuningas andis efsite tarwilisse mahto, meie sure taewalisse Issa ilmutatud sanna selgeste ning viete kulutada. Siis wast olli lotus, et Jummal pühha waim woiks ikka ennam walgustada meie pattateggiate waimo ning puhhas-tada meie pattateggiate süddame, et jouaksime eddespidi káia se te, mis lähhab taewa meie armsa Onnisteggia Jeesusse Kristusse jure. Siiski olleks se lotus pea aego tühjakš lainud, kui olleksid Paawsti-usso selts (Jesuitid) ennast Cestimaal sanud nisammo kindlaste asjutada, kui nad sedda Riia-maal teggid, kus nemmad 40 aastaid järjestikko püüdsid meie Eutterusse usko arraawwitada; Rootsi-maalgi olli kartus et ta ka seäl pidid arrakauma, agga tanno olgo Jummal, suremad ja üllemad Rootsi kohtowannemad pidasid 1593 aastal Upsala linnas, ühhes kous nou, kindlaste nenda omma Jummalat enistusse jure jada, kuidas se olli Eutterussest Aukspurri linnas seatud ja finnitud, ja sesamma kindel nou, finnitakse ka meie Cestimale sedda kallist Ewangeliummi warra sel aial, kui Riia-maal meie usso rahwas, nende usso parrast wägga fibbedaste said Jesuitidest waewatud. Ollid siis keif kirriko-seadussed pitka sôa-aia sees seggaseks lainud, siis said nemmad nüüd Krono poolt jälle diendud, ja seks sai, weel enne sedda Upsala nou pidamist,

üks wagga mees, Dubberg, seatud keif kirriko asjad Cestimaal lähbi katsuda ja kus nad seggased ollid jälle diendada; sedda ta teggi 1603 ma aasta sadik, mil jälle sôa-aeg kätte tulli. Kunstoriummid ep olnud agga siitsadik weel mitte seatud; agga paljo murret kandis Tallinna Makirriko õppetaja, Georg Müller, sel aial meie Cestima Marahwa eest, siiski ei sanud temma Ma-kele kirjad weel mitte trükki pandud, sest et temma jo enne surri — 1608 aastal. Mõnned aastaid hiljamine, 1611 andis Jummal Rootsi-male ühhe wägga armsa jummalakartlikko Kuningast, Kustaw Adolw. Ei sedda usk-likkumad ja wäggewamad ristirahwa Kuningast ep olle küll mitte Ma peäl olnud kui temma, sest temma ep olnud mitte sellega rahhul, et temma omma rikis keif rahwas, Eutterusse wiisi järrel, Jummalat tenis, waid temma läks omma wäggewa sôa-wäehulgadega ka Saksamale sõddima nende waenlaste wasto, kes sowisid sedda koitnud Ewangeliummi walgust jälle pimmedusseks mata. Nenda ta olli ka Pohla- ja Riia-ma ennese wallitsusse alla arrawoitnud ning Paawsti ikkest lahti peastnud. Nüüd olli temma surem murre et igga pool ja ka Cestimaal, kirrikude sa kolide tenistus sai wiisi parrast üllespetud. — Selle tarwis lakkitas Rootsi kuningas 1627 aastal ühhe moistlikko piiskopi Suhhan Rudbek, Tallinna, et ta pidid sure hõlega keige kirriko asjade

järrel kulama, sest et nad ollid sellexparrast wägga seggaseks lainud, et 30 aastaid möda ex olnud kedagi neid ennam káinud katsumas, kui Dubberg neid olli wimaks katsund. Et ennam seggased asjad kirriko asjade ei piddant ette tulles, siis sai Niggolas Gaatsa, kes jo 1612 aastal Tallinnas Doom peal olli õppetaja olnud, Suppertendiks ja üks Konsistorium seátud ning temmale 6 praustid kórwamehheks antud, üks praust olli Harjo-, teine Wirro-, kolmas Jerwe-, kaks Páne- ja kues Jo-maalt, ning weel mu hea seadusse kórwaks káskis temma ka, et iggal aastal kúunla-ku sees keik õppetajad piddid nelja páwa peale kótko tulles, et nemmad teine teisega piddid ennast pühha kirja tundmisses káswatama ja finnitama, ning teine teisega nou piddama, kuida nemmad saaksid omma armsa kogoduste surema hinge káskuks pühha Ewangeliummi kulutada, ja omma Issanda Jesusse Kristusse jure juhhatada. Selleamma asja ja nouparrast tulleswad ka praegogi weel keik õppetajad Tani páwa aial maalt Tallinnas úhhe náddala peale kótko, kus Kirral-Supperdenti herra meie pea on. — Sest aiaft, kui Kunstorium, se on üks kirriko-kohhus, sai seátud, sest aiaft sai ennam kui enne keige kirriko asjade eest hoolt kantud ja mitto seadussed ja õigussed, mis Rootsi-maal wiiks ollid sanud, said nüüd ka meie Eesti-male istutud. Siiski ex olnud

Rootsi kunningas, Kustaw Adolw, weel sellega rahhul, waid temma sowis ka, et noor rahwas piddi aegsaste sama mõndasugguse tarkusse tundmisses õppetud, ja lastis 1631 aastal Tallinnas úhhe kóli ehhitada, ja panni temmale 4 targad kóli-õppetajad, — ja 1632 aastal ta ehhitas Tarto linna úhhe sure kóli, kus nored mehhed said õppetud ja walmistud, muist kirriko-õppetajaks, muist kohtomoistiaks, muist tohtriks ja weel mu tarkusse-tundmisses innimesseks. Se lábbi said ka kirriko-õppetajad jo norelt truiks ja moistlikko õppetajaks úlleskáswatud. Et sest surest kólist suur kásko olli, olli pea tunda. Menda panni praust Hindrik Staal, Petri ja Maddise kirriko õppetaja, 1632 aastal omma „maia ja kássi-ramatus“ Lutterusse kátekismusse ramato Ma-kele peal úlles ja kui ta párrast Wirro-maal Kaddrina kirriko-õppetajaks sai, panni temma 1637 aastal essimeft Ma-kele krammatikko úlles (se on üks ramat, kusti úht keelt ja keik temma sannad ja muudmisses woib õppida) ja teises jaus selle praego nimmetud maia ja kássi-ramatus panni temma essimeftes Jummalasanna-laulud Ma-kele peal úlles, ja 1638 aastal kolmandamas jaus, selleamma ramato sees, panni temma pühhad Ewangeliummid ja wiimses jaus úht palwe-ramato Ma-kele úlles. Se on siis peale 200 aastaid, et meie armas Ma-

rahwas jo ka sai sedda maggusat hinge = toito katsuda ning ka jo pissut liggimenne selle igga-
 wesse ello-hallika jure sai astuda. Kaddrina
 õppetaja Staal olli ka essimenne, kes Marah-
 wale ühhe jutlusse ramato walmistas, siiski ta ei
 selletanud seal sees mitte keif pühapawased
 Ewangeliummid ärra, waid agga kolmaino Sum-
 mala kuendama pühapawaks sadik. Üht täit
 jutlusse ramato, kus keif pühapawased Ewange-
 liummid ollid ärraselletud, panni Tallinna Ma-
 kiriko õppetaja Simmo Blankenhagen üles, kes
 jo 1617 aastal õppetaja olli. — 1632 aastal
 panni Karrola õppetaja Riia = maal, Joakim Rosi-
 nius, Tartu = kele murde peäl essimest Kateki-
 musse ja Ewangeliummi ramato üles, mis Riia
 linnas sai trüffi pandud. — 1638 aastal olli jo
 Suppertend Gaatsa furnud, ja temma assemel
 sai 1639 aastal Magister (se on ühhe targaste
 kolitud ja õppetud mehhe au-nimmi) Thering Ges-
 tima piiskobiks seatud. Sesamma wagga mees
 kandis wagga truiste ja tüddimatta meie kiriko-
 asjade eest hoolt; temma käis wagga saggedaste
 Ma-kirikud katsumas ja kutsus saggedaminne kui
 üks kord aastas keif kiriko-õppetajad kofko; tem-
 ma sowis ka wagga, et jo sel aial pididi Piibli-ramat
 sama Ma-kele peäle ülespandud, agga siiski se ei
 läinud weel temmale sel aial korda, waid meie

armas Marahwas pididi weel kannatama, kunni
 Summal neile sedda kallist armo-andi kätte andis.

Kui ma ennest sedda Rootsi kuningast, Kustaw
 Adolw, wagga temma kindla usso parrast kiitsin,
 siis woite kü armada, et mul seks digust olli, kui
 ma teile ütlen, et ta 30 aastaid ühtepuhko meie
 Lutterusse risti-usso parrast omma sõda-wäe-hulga-
 dega olli woitlemas, et temma wast 1648 aastal
 omma waenlastega sai rahho tehha, Rootsi rigi
 auuks ja meie usso kassuks. Temma olli ka kiriko-
 õppetajatte seadusfed ja digussed lasknud üles pañ-
 na, mis temma järrele-tulleja troni peäle, kunninga
 praua Kristina, 1650 aastal ueste kindlaste kiinitas.
 Sel aial, 1655 aastal, said ka kiriko = õppetajatte
 kofko = maksud kiinitud, mis agga praego sadda
 kord wähhem on, kui enne ollid, sest Rootsi
 seadusse järrel pididi perremehhe eest, kes surri, üks
 härj ja perrenaese eest üks lehm hawa-rahha assemel
 sama makstud, separrast se on wagga halle kuulda,
 kui üks ja teine praego wasto panneb, monned kop-
 pikad hawa-rahha õppetajale maksta, et sesuggusel,
 kes selle wasto panneb, kü rublad on, kõrtsi wia ning
 omma ihho ja hinge terwißt sellega rikkuda. Oh et
 minna woiksin kustutamatta kirjaga keige nende
 innimeste süddame sisse, kes meie armsa Marahwa
 seast lia-jomist armastawad, et ma woiksin kustuta-
 matta kirjaga apostli Paulusse sanno nende süddame

siise kirjotada: „ärge joge ennast täis
wina, kust üks õnneto ello touseb!“
Oh et keik wanna ja noor rahwas, kes sedda
patto ammeti on ennesel wiisiks wõtnud, sedda
mahhajättaksid, et keik wannemad omma lastele,
kes kõrtsi kippuwad, kibbedaste hirmo annaksid,
sest parrago Jummal se on jo wahhest nähha, et
nored poisikesed jo täis joobnud on. — Oh hoidke,
hoidke armsad wannemad, ommad lapsed kõrtsi-
kaimisse ja wina-jomisse eest, otsego pörgo-tulokesse
eest! Wõtke, armsad luggejad, sedda maenitsemist
heaks, ja pörgemüüd jälle omma ette seätud kirjalja
luggemisse jure taggasi. — Piiskop Thering pid-
das 1657 aastani, senni kui kätt tedda sel aas-
tal fiit ilma si arrakorristas, omma ello otsani
wägga truiste ja murrelik hoolt keige kirriko as-
jade eest. Nenda temma kandis hoolt, et 1656
aastal need Makele ramatud, mis üllewel nim-
metasime, mis õppetaja Staal olli üllespannud,
ning need Makele pühhad laulud, mis Tallinna
Ma = kirriko = õppetaja Saleman, praust Brotman,
Kaddrina kirriko = õppetaja praust Gõfeken, Kullama-
kirriko = õppetaja, ja Gillaus, Soma õppetaja, ollid
üllespannud, said trükkitud. — Need 4 õppetajad
ja ennam weel Staal, 1639 aastal Saksa õp-
petaja Tallinnas toom peäl ja Harjo = ma praust,
1641 ka Suppertend Narwa ja temma ümberkaudo

ülle, kes 1657 aastal arrasurri, need 5 õppetajad
on need, kes keige ennamiste wannal aial meie
Marahwa Jummal tenistusse eest on hoolt kää-
nud ja kelle nimmed peaksid keige nende tulles-
põlwe rahwa melest wägga sure au sees sama pe-
tud. Immeks on paäna ja tulletab meie mele, et
Jummal noud arramoistmatta on, kui sedda pea-
me nimmetama, et needsammas praego nimmetud
õppetajad selle läbbi said juhhatud Makele Jum-
mala sanna ramatud ja pühhad laulud üllespaäna,
et üks Paawsti-usso katekismusse ramat, kus sees
ka pühhad laulud ja nodid ollid, ühhe Tarto-ma
Jesuiti läbbi olli Tarto-makele murde peäle ülles-
pandud ja trükki antud, ning et Paawst olli kõw-
waste keelnud sedda ramato luggeda, ja sellesam-
ma kõwwa keelmisse pärrast hakkasid need üllewel
nimmetud õppetajad ka neid Makele ramato täh-
hele pannema ja isse teisi nende kõwwa murretsema.
Praust Gõfeken panni 1660 üht uut Makele kram-
matikko ja üht Leksikon (se on üks ramat, kus
kahhe ehk kolme keele peäle keik sannad on ülles-
pandud, ja kust seest Marahwas woib Saksaakeelt
ja saksa Makeelt õppida) ülles, ja olli õppetaja
Gutslawi ja piiskopi Theringiga katsund Piibli
ramato Ma = keele peäle ülles paäna, agga nenda
kuida jo enne nimmetasin, se tõ ei lainud weel
mitte korda. Sellsammal aial panni ka Haggeri

kirriko õppetaja, Harjo = maal, Kristian Blum,
ue Testamenti ramato Ma = kele peäl üles ja las=
kis mõnned suurte pühhade jutlused trükki panna,
ja Mihkli kirriko õppetaja, Hindrik Gõseken,
prausti Gõsekesse poeg, ning Teppan Kniper,
Sõmwi kirriko = õppetaja, pannid mõnned Piibli
tükkid Saksakelest Makele peäle üles.

Olgo nüüd seks aastaks sesamma kirri lõppe=
tud, agga kui se on luggejatte mele parrast ol=
nud, ja Summal jatkab weel minno ellopäwad,
siis tahhame ka tulleswal aastal weel seitsammast
asjast kõnnelda. Agga wõtkem, armad luggejad,
Summalat tännada, et temma sanna ka teile
jo peäle 200 aasta eest on tõeks läinud: „S
on mõda läinud, agga pääw on liggi tulnud!“
Wõtgem agga keik ka Summalat palluma, et
meie jouakstime keik pimmedusse teud ennesest ärra=
heita ja ennast ehitada, walguisse sõa = riista=
dega!“ — Seks sa sinna isse, kallis Issand
Jesús Kristus, meie waeste nõdrade seas wäg=
gewaks! Amen.
